

در رثای یک ستاره ی سینما

نوشته ی آزاد کریمی

زری خوشکام

خبر بد مرگ هنرمند سینمای ایران خانم زری خوشکام برایم یادآور پایان دورانی از زندگی من است که سالهای زیادی از آن گذشته است و اگر زنده بمانم یک سال دیگر وارد دهه ی ششم آن می شوم و این بیشتر از آن که ترسناک و تکانهنده باشد عجیب است. مگه میشه؟

بله، به همین سادگی...

۵۴ سال پیش خسرو هریتاش از کارگردانان سینمای آوانگارد و روشنفکری ایران فیلم آدمک را ساخت و من در سن ۱۷ سالگی این فیلم و فیلم تپلی به کارگردانی رضا میرلوحی را دیدم. این دو کارگردان جوانمرگ شدند اما همان چند فیلمی که ساختند برای آنها نام و نشان و آبرو در سینمای هنری ایران درست کرد.

در این دو فیلم خانم جوانی به نام زری خوشکام بازی کرد و درخشید.

مخصوصاً بازی او در فیلم تپلی بسیار عالی بود. جسارت کارگردان در انتخاب داستان موشها و آدمهای جان شتین بک برای این فیلم و انتخاب آقای همایون برای نقش تپلی بسیار درخشان بود. زری خوشکام در این فیلم، جانانه بازی کرد و نقش یک زن بیمار جنسی که ما در جامعه ی حقوق جنایی و جرم شناسی به آن سوپر زن یا سوپر وومن می گوئیم را بسیار عالی بازی کرد.

در فیلم آدمک هم نقش یک دختر بورژوازی پرافاده و عاشق را در مقابل سیامک دولتشاهی به قشنگی بازی کرد.

سومین و آخرین فیلمی که از شادروان زری خوشکام دیدم، کلبه‌ای آن سوی رودخانه به کارگردانی احمد شیرازی بود. این فیلم نیز غوغا بر پا کرد زیرا زری خوشکام مرزهای تعصب سنتی جامعه ی مسلمان شیعه ی فارسی ایران نسبت به هنجارهای "عیب و غیر عیب" آنها را درنوردید.

من عامدانه تفکیک را تا آن درجه خورد کردم تا بگویم که به عنوان یک کرد غیر شیعه، کردهای شیعه مذهب، یهودی، مسیحی، ازیدی و یارسانی و سنی را دیده‌ام و متوجه شده‌ام که مذهب و دین بر اساسهای رفتاری اجتماعی کردها تاثیر چندانی ندارد اما فارسها و ترکهای شیعه در ایران متفاوت از کردهای شیعه هستند و جامعه‌ی آنها بسیار بسته تر و جزمی تر از جامعه ی کردهای شیعه در کرمانشاه و ایلام و شهرهای کمر بند پهل (استانهای کرمانشاه، ایلام و خانیقین) است.

بنابراین آن آزادگی منش جامعه ی کردی در مقابل حجاب اسلامی و عیب و ناعیب، در جوامع شیعه ی عجمی اصفهان، تهران و تبریز و کرمان وجود ندارد و ما می بینیم بحث حجاب در این جامعه ی سنتی رو به تحول چنان گرفتاری بزرگی درست کرده است که ما کردها به عنوان نمونه آن را بازی سیاسی تلقی می کنیم و در حقیقت بحث حجاب در جامعه ی کردی اصولاً در آن شان و منزلتی نبوده است که جامعه را درگیر کند... اما در جامعه ی شیعه ی فارسی و ترکی آنری یعنی عجمستان به قول ما کردها، چنانچه می بینیم مردم زیادی را به کشتن داده و عده ی زیادی را از هستی ساقط کرده است.

شما حساب کنید زری خوشکام ۵۴ سال پیش مرتکب چه ریسک خطرناکی شده است که جرئت کرد در سینمای ایران مرزهای عیب و ناعیب عجمها را بشکند.

اما شانس او در ازدواج با علی حاتمی کارگردان اصطلاحاً قجرگرافر بود. علی حاتمی با او ازدواج کرد و از او حمایت کرد و زری خوشکام در بلندای شهرت و جنجال از صحنه کنار رفت.

حضور او در سینما پس از ازدواجش آنطور که خواندم و شنیدم جسته و گسیخته بود اما او به عنوان هنرپیشه‌ی سینمای زمان شاه و همسر کارگردان سریال هزارستان و فیلم حسن کچل و باباشمل و جعفرخان از فرنگ برگشته یعنی شادروان علی حاتمی و مادر هنرپیشه‌ی معروف یعنی خانم لیلا حاتمی همچنان محسوس بود.

با تمام اینها از شنیدن خبر درگذشت این هنرمند نوستالژیک و ارزنده و زیبا ناراحت شدم. مراتب تأثر و تاسفم را برای مرگ خانم زری خوشکام خدمت خانم لیلا حاتمی و آقای علی مصفا عرض می‌کنم و خودم را شریک و انباز اندوه آنها می‌دانم.

متاسفم که مرگ عامل جداییهای جانکاه است. از خدای بزرگ برای خانم زری خوشکام طلب آمرزش ابدی و شادی روان جاویدان می‌کنم.

لطفاً من را هم در غم خود شریک بدانید. برای شما و سایر بازماندگان زندگانی دراز آرزومندم.

آزاد کریمی، نروژ

۱۸-۰۵-۲۰۲۴